

Рішення Правління ВАКС.

1. Взяти до відома результати опитування з ключових питань реформування національної системи кредитної кооперації.
2. На виконання пункту 2 Резолюції XI Конференції ВАКС затвердити Директиви для Виконавчої дирекції та Групи радників ВАКС щодо офіційної позиції ВАКС із зазначених вище питань.
3. Доручити Виконавчій дирекції та Групі радників ВАКС в процесі опрацювання відповідних концептуальних документів та законодавчих ініціатив дотримуватися наданих Правлінням ВАКС Директив. У разі виникнення необхідності перегляду окремих положень Директив, Виконавчій дирекції та Групі радників ВАКС погодити відповідні зміни та доповнення з Правлінням ВАКС.

Директиви щодо офіційної позиції ВАКС з ключових питань реформування національної системи кредитної кооперації

Доручити Виконавчій дирекції та Групі радників ВАКС в процесі опрацювання відповідних концептуальних документів та законодавчих ініціатив формувати та офіційно представляти від імені ВАКС пропозиції з ключових питань реформування національної системи кредитної кооперації, ґрунтуючись на таких пріоритетах та базових положеннях:

1. ***Щодо системи державного регулювання і нагляду за діяльністю кредитних спілок: необхідність реформування існуючого державного регулятора в особі Державної (національної) комісії з регулювання ринків фінансових послуг України*** шляхом внесення відповідних змін до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (виключення політичної, а не професійної мотивації при формуванні керівного складу державного регулятора, перегляд повноважень та наглядових інструментів, забезпечення належного рівня ефективності, відповідальності та прозорості діяльності, забезпечення дієвого громадського контролю за діяльністю державного регулятора, усунення бюрократичних процедур, що утворюють суто формальні перешкоди для діяльності ринку, концентрація на нагляді на основі оцінки ризиків, заборона на утворення дочірніх державних підприємств та нав'язування через застосування відповідних адміністративних механізмів певних послуг, уніфікація, офіційне погодження та оприлюднення примірних внутрішніх документів кредитних спілок тощо). При цьому, діяльність державного регулятора має фінансуватися виключно за рахунок бюджетних асигнувань.
2. ***Щодо саморегулювання з боку ринку кредитних спілок:*** запровадження реального саморегулювання на ринку кредитних спілок та мінімізація прямого адміністративного втручання у їх діяльність з боку державного регулятора. Пріоритетні сфери саморегулювання – дотримання основних фінансових нормативів та стандартів фінансової безпеки, дотримання встановлених правила поведінки на ринку, дотримання визначених стандартів управління, внутрішнього контролю і розкриття інформації кредитних спілок, запровадження професійних вимог до керівників кредитних спілок, запровадження вимог до спеціального програмного забезпечення кредитних спілок, передліцензійна підготовка кредитних спілок. Зазначені повноваження саморегулювальної організації кредитних спілок (СРО) та порядок взаємодії з державним регулятором мають бути визначені безпосередньо законом. При цьому, має бути одна СРО із обов'язком членством в ній усіх кредитних

спілок з метою уникнення потенційного регуляторного арбітражу, який міг би виникнути в результаті наявності кількох СРО.

До внесення відповідних змін у Закон України «Про кредитні спілки» визнати доцільним набуття асоціацією кредитних спілок статусу СРО відповідно до норм чинного законодавства лише у разі делегування з боку державного регулятора реальних системних повноважень з одночасним взяттям регулятором на себе зобов'язань щодо відмови від можливого одностороннього відкликання таких повноважень за ініціативою державного регулятора і спроб безпідставно дублювати чи адміністративно коригувати спрямовані на реалізацію відповідних повноважень дії СРО.

3. *Щодо підтримання ліквідності кредитних спілок: забезпечення доступу об'єднаних кредитних спілок до рефінансування з боку Національного банку України як кредитора останньої інстанції* безпосередньо або через посередництво партнерських банків з метою підтримання системної ліквідності кредитних спілок, зокрема в умовах фінансових криз та макроекономічної нестабільності.

Запровадження з метою утворення можливостей для поточного управління ліквідністю кредитних спілок та формування ними ресурсної бази для здійснення окремих кредитних програм відповідних корпоративних механізмів запозичення коштів, в тому числі на міжбанківському ринку, через партнерський комерційний чи афілійований кооперативний банк та/або об'єднані кредитні спілки.

4. *Щодо фінансового оздоровлення проблемних кредитних спілок: проведення фінансового оздоровлення проблемних кредитних спілок державним регулятором із залученням фахівців професійних об'єднань кредитних спілок* в якості тимчасових адміністраторів, антикризових менеджерів, технічних експертів. При цьому, державний регулятор забезпечує доступ до зовнішніх джерел фінансування для тимчасової підтримки реалізації відповідних санаційних програм з використанням в якості забезпечення під таке фінансування наявних у кредитній спілці активів чи під гарантії третіх осіб. У разі утворення СРО кредитних спілок фінансове оздоровлення кредитних спілок має стати напрямом діяльності СРО за програмами, погодженими з державним регулятором. В свою чергу, СРО забезпечує фінансування для тимчасової підтримки реалізації відповідних санаційних програм під солідарні гарантії учасників СРО чи третіх осіб або здійснює таке фінансування в межах власних спеціалізованих фондів.

5. *Щодо виведення неплатоспроможних кредитних спілок з ринку: здійснення виведення неплатоспроможних кредитних спілок з ринку державним регулятором у співпраці з професійними об'єднаннями кредитних спілок* (СРО у разі її наявності) за планом врегулювання, визначеним державним регулятором, що, зокрема, може передбачати реорганізацію таких кредитних спілок (приєднання, злиття, виділ), передачу або продаж їх активів та пасивів іншим кредитним спілкам, уведення тимчасового мораторію на вимоги кредиторів, офіційне застосування процедури банкрутства тощо. При цьому, особи тимчасових адміністраторів, арбітражних керуючих та ліквідаторів мають визначатися державним регулятором за поданням/погодженням відповідних професійних об'єднань. Критерії визнання кредитної спілки неплатоспроможною та механізми виведення такої кредитної спілки з ринку мають бути чітко законодавчо визначені. Пріоритетними цілями процедури виведення неплатоспроможних кредитних спілок з ринку мають бути безумовний захист інтересів вкладників та недопущення негативних наслідків для діяльності інших кредитних спілок чи ринку в цілому.

Має бути припинена практика виключення державним регулятором за формальною ознакою з Державного реєстру фінансових установ інформації про проблемні чи неплатоспроможні кредитні спілки до моменту завершення процесу їх санації чи виведення з ринку.

6. Щодо системи гарантування вкладів членів кредитних спілок: запровадження системи гарантування вкладів членів кредитних спілок шляхом утворення спеціалізованої державної установи «Державний фонд гарантування вкладів членів кредитних спілок».

При цьому, мають бути дотримані такі передумови:

а) Фонд не може бути задіяний у здійсненні компенсації вкладів членів тих кредитних спілок, які стали неплатоспроможними до моменту утворення Фонду;

б) на законодавчому рівні має бути забезпечений належний громадський контроль за діяльністю Фонду з боку кредитних спілок – учасників Фонду;

в) Фонд має отримати довгострокову позику з боку держави з метою забезпечення його спроможності уже на початку діяльності підтримувати належну суму покриття;

г) премії, що будуть сплачуватися у Фонд кредитними спілками – учасниками, мають бути економічно обґрунтованими та не зумовлювати додаткових фінансових ризиків у діяльності учасників;

д) участь у Фонді кредитних спілок, що здійснюють діяльність із залучення внесків (вкладів) на депозитні рахунки, має бути обов'язковою та не припинятися в зв'язку із втратою кредитною спілкою відповідної ліцензії;

е) з боку державного регулятора та, у разі наявності, СРО кредитних спілок має бути забезпечений належний рівень здійснення пруденційного нагляду за діяльністю кредитних спілок та запроваджені ефективні механізми виведення неплатоспроможних кредитних спілок з ринку.

У разі неможливості утворення Фонду гарантування вкладів членів кредитних спілок у середньостроковій перспективі з дотриманням всіх зазначених вище передумов визнати доцільним запровадження системи гарантування вкладів членів кредитних спілок через поширення на кредитні спілки юрисдикції існуючого банківського Фонду гарантування вкладів фізичних осіб або запровадження у режимі саморегулювання самими кредитними спілками внутрішньої корпоративної схеми гарантування вкладів, базованої на солідарній відповідальності її учасників.

Визнати доцільним запровадження добровільного страхування вкладів членів кредитних спілок через спеціалізовані страхові компанії на суми, що перевищують гарантовану суму покриття з боку відповідної схеми гарантування вкладів.

7. Щодо компенсації вкладів членам кредитних спілок, що стали неплатоспроможними під час останньої фінансової кризи: здійснення разових повних виплат вкладникам існуючих сьогодні неплатоспроможних кредитних спілок за рахунок цільових бюджетних фондів. Виплати вкладникам мають здійснюватися під контролем державного регулятора, зокрема через уведення в такі кредитні спілки тимчасової адміністрації. Водночас мають вживатися заходи для виявлення, інвентаризації та збереження активів неплатоспроможних кредитних спілок з подальшим їх переведенням у спеціалізовану державну установу по роботі з проблемними активами з метою подальшого управління кредитним портфелем та реалізації наявних матеріальних активів. Самі неплатоспроможні кредитні спілки

підлягають примусовій ліквідації, а діям їх посадових осіб має бути надана належна правова оцінка.

8. Щодо права кредитних спілок на залучення внесків (вкладів) на депозитні рахунки: збереження на законодавчому рівні права кредитних спілок на залучення внесків (вкладів) на депозитні рахунки. При цьому, у спеціальному законодавстві необхідно передбачити чітке розмежування режимів регулювання і нагляду для кредитних спілок, що здійснюють такий вид діяльності, та кредитних спілок, які не мають ризиків за такого роду зобов'язаннями. Для першої категорії кредитних спілок має здійснюватися повноцінний пруденційний нагляд та мають бути законодавчо встановлені вимоги щодо обов'язкової участі у системі гарантування вкладів і саморегулювній організації. Для другої категорії має в основному здійснюватися лише загальний нагляд за дотриманням правил поведінки на ринку.

Ліцензії на здійснення залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки та інші види діяльності, що підлягають обов'язковому ліцензуванню згідно спеціального законодавства, мають бути безстроковими, а плата за них економічно обґрунтованою. Ліцензійні процедури мають бути простими і прозорими, а основна увага у процесі ліцензування має бути зосереджена на оцінці існуючих у діяльності кредитної спілки фінансових і операційних ризиків, а не на формально-юридичних аспектах такої діяльності.

9. Щодо здійснення кредитними спілками операцій у іноземній валюті: проведення кредитними спілками своїх операцій виключно у національній валюті.

10. Щодо членства у кредитних спілках юридичних осіб: участь у кредитних спілках зі статусом асоційованих членів окремих видів юридичних осіб, а саме: суб'єктів малого підприємництва, фермерських господарств, місцевих громадських організацій та професійних спілок, релігійних громад, об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, кооперативів. Для кредитних спілок, що практикуватимуть асоційоване членство юридичних осіб, мають бути законодавчо визначені підвищені регуляторні вимоги з метою мінімізації можливих додаткових фінансових та операційних ризиків у їх діяльності. Визнати в якості обов'язкової передумови для запровадження асоційованого членства юридичних осіб безумовне збереження кредитними спілками статусу неприбуткових організацій.

11. Щодо права кредитних спілок засновувати (бути учасниками) інших юридичних осіб: збереження права кредитних спілок засновувати будь-які суб'єкти, що здійснюють некомерційну діяльність, якщо така діяльність сприяє кредитній спілці у виконанні її статутних завдань. Визнати доцільним **надати право кредитним спілкам засновувати (бути учасником) юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності,** крім тих, які уже визначено чинним законодавством (кооперативні банки та бюро кредитних історій), а саме обслуговуючого кооперативу, платіжної організації платіжної системи, спеціалізованої іпотечної установи, страховика, інших суб'єктів, діяльність яких безпосередньо пов'язана з діяльністю кредитних спілок з надання фінансових послуг своїм членам. Для кредитних спілок, що виступатимуть в якості засновників (учасників) юридичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, мають бути законодавчо визначені підвищені регуляторні вимоги з метою мінімізації можливих додаткових фінансових та операційних ризиків у їх діяльності. Визнати в якості обов'язкової передумови для запровадження права кредитних спілок на заснування (участь) у інших юридичних особах безумовне збереження кредитними спілками статусу неприбуткових організацій.

12. Щодо доцільності збереження всеукраїнської ознаки членства у кредитних спілках: відмовитись від існуючої практики застосування всеукраїнської ознаки членства у кредитних спілках як такої, що суперечить загально визнаним кооперативним принципам та стандартам. *Визнати можливим збереження права кредитних спілок працювати за межами адміністративно-територіальної одиниці, де є їх місцезнаходження, за умови їх відповідності спеціально встановленим регуляторним вимогам та отримання відповідного дозволу від державного регулятора.* При цьому, такий дозвіл може надаватися лише кредитним спілкам, що утворені та діють на базі трудових колективів, навчальних закладів, профспілок та релігійних організацій, а також у разі необхідності обслуговування членів кредитних спілок, що проживають у регіонах, які межують із адміністративно-територіальною одиницею, де є місцезнаходження таких кредитних спілок.

13. Щодо розширення видів послуг, які можуть надавати кредитні спілки на фінансовому ринку України: розширення переліку послуг, які можуть надавати кредитні спілки, додатково включивши до цього переліку, зокрема, такі види діяльності: розрахунки за платежами членів кредитної спілки без відкриття рахунків, іпотечне кредитування, переказ коштів, агентські послуги (взаємодія з банками, фінансовими компаніями, страховиками тощо), синдиковане кредитування у співпраці з іншим кредитними установами, ведення поточних рахунків та розрахункове обслуговування членів. При цьому, для кредитних спілок, що надаватимуть розширений перелік послуг, мають бути законодавчо визначені підвищені регуляторні вимоги з метою мінімізації можливих додаткових фінансових та операційних ризиків у їх діяльності. Визнати в якості обов'язкової передумови для провадження розширеного переліку видів діяльності безумовне збереження кредитними спілками статусу неприбуткових організацій.

14. Щодо права кредитних спілок здійснювати пряме взаємне кредитування: визнати заборону прямого взаємного кредитування між кредитними спілками в силу притаманних такого роду операціям ризиків в цілому обґрунтованою, але на сьогодні передчасною, враховуючи недостатній інституційний розвиток на даний момент організованого ринку взаємкредитування в особі об'єднаних кредитних спілок. З метою пришвидшення розвитку об'єднаних кредитних спілок визнати необхідним на законодавчому рівні забезпечити більшу гнучкість при формуванні бази членства у об'єднаних кредитних спілках, розширити їх можливості щодо надання послуг своїм членам, розширити перелік фінансових інструментів, що можуть ними використовуватися в процесі фінансової діяльності, а також відкрити доступ об'єднаним кредитним спілкам до повноцінної участі у платіжних системах та ринку зовнішніх запозичень, в тому числі рефінансування з боку кредитора останньої інстанції та міжбанківського ринку. Крім цього, у спеціальних підзаконних нормативно-правових актах операції з прямого взаємного кредитування між кредитними спілками для цілей пруденційного нагляду мають оцінюватися як більш ризикові, ніж аналогічні операції, здійснювані за посередництвом об'єднаних кредитних спілок.

15. Щодо можливості кредитних спілок бути засновниками (учасниками) кооперативних банків: визнати необхідним збереження права кредитних спілок на утворення та участь у кооперативних банках як фінансових установах вищого рівня. При цьому, на законодавчому рівні мають бути зняті обмеження по території діяльності кооперативних банків та визначені адекватні і прийнятні для кредитних спілок вимоги щодо розміру мінімального пайового капіталу таких банків.

16. Щодо дотримання міжнародних кооперативних принципів та стандартів в питаннях управління, внутрішнього контролю та розкриття інформації кредитними спілками: визнати безумовною передумовою подальшого розвитку кредитних спілок запровадження та дотримання у їх діяльності зазначених принципів та стандартів. Зокрема, це передбачає: уведення кредитних спілок під дію рамкового законодавства про кооперацію та надання їм статусу фінансового кооперативу; удосконалення на законодавчому рівні практики проведення загальних зборів членів кредитних спілок, в тому числі застосування механізмів проведення зборів уповноважених; запровадження належних професійних вимог та мотивації для діяльності громадських колегіальних органів управління і контролю; збалансування повноважень та відповідальності між обраними та призначеними органами управління кредитних спілок; запровадженням цивілізованих механізмів очищення членства кредитних спілок від осіб, що тривалий час не беруть участі в управлінні кредитною спілкою, формуванні її капіталу та користуванні її послугами; запровадження належного внутрішнього контролю (аудиту) у кредитних спілках в поєднанні з можливостями проведення виїзного моніторингу з боку відповідних професійних об'єднань; оптимізація вимог щодо проходження кредитними спілками зовнішнього незалежного аудиту, в тому числі відмова від необхідності проходження такого аудиту невеликими кредитними спілками та кредитними спілками, що не залучають вклади членів; запровадження обґрунтованих вимог щодо періодичного оприлюднення інформації про фінансову діяльність кредитних спілок; запровадження у ринковій діяльності кредитних спілок принципів соціальної відповідальності та реальної орієнтації на потреби відповідних громад; запровадження у якості обов'язкового елементу діяльності кредитних спілок інструментів фінансової просвіти їх членів.